

Кочерга О.И., Богаенко В.А. и др. – К.: Наукова думка, 1982. – 336 с.

20. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник для викладачів економічних і географічних факультетів вузів, наукових працівників, аспірантів. – К.: Знання, 1998. – 416 с.

21. Витренко Н.М. Соціальна інфраструктура України: оцінка рівня і перспектив розвитку. – К.: Наукова думка, 1993. – 144 с.

22. Данилишин Б.М., Куценко В.І., Остафійчук Я.В. Сфера та ринок послуг в контексті соціальної модифікації суспільства. – К.: ЗАТ "Нічлава", 2005. – 328 с.

23. РПС і регіональна економіка України: Навчальний посібник / За ред. Л.Г.Чернюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 728 с.

24. Петровська І.О. Трансформації в соціальній сфері України: питання теорії і стратегії регіонального розвитку комерційних галузей (торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування). – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 266 с.

25. Осадчая Г. Соціальна сфера: методологія аналізу і управління // Общество и экономика. – 2000. – № 9–10. – С. 8–29.

УДК 338.242

Л.В. ГРОМОЗДОВА
Державний інститут підготовки кадрів Мінполітики України,
С.В. ПРОСТОТІНА
Полтавський університет споживчої кооперації

ОЦІНКА СОЦІО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Головний вектор стратегії інновативно-інноваційного розвитку України – це творення на благо суспільства, соціо-інституціональна синергетика інвестицій, і, як результат, підйом життєвого рівня населення.

Концепції, стратегії, програми соціально-економічного розвитку України є логічним продовженням інновативно-інноваційної стратегії. На їхній основі розробляються схеми-прогнози, індикативні плани й бізнес-плани розвитку міст, регіонів, мікроструктур. Однак категорія *економічний розвиток* у цих великомасштабних документах не завжди трактується правильно, з урахуванням специфіки кризових проявів, особливо таких, як негативні демографічні тенденції, надмірна диференціація доходів серед населення. Найчастіше вона ототожнюється поняттям економічне зростання. Досить суперечливими і неоднозначними стали сьогодні методики оцінки життєвого рівня й добробуту населення. У зв'язку з цим оцінка соціо-економічної результативності державної інноваційної політики, її соціо-інституціональної спрямованості стає необ'єктивною. На наш погляд, при дослідженні цієї проблематики цікавими й доцільними є праці Мікаела П. Годаро, а також українських учених Стеченко Н.Д., Приснякова В.Ф., Куценко В.І., Черенько М.Л., розробки інституту економіко-правових досліджень НАН України, Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, Інституту підготовки кадрів Міністерства промислової політики України, Інституту демографії й соціальних досліджень НАН України.

Метою статті є виявлення на основі розробок і наукових публікацій названих вище авторів і установ недосконалості технології прикладного використання кривої Лоренца й коефіцієнта Джині при оцінці соціо-економічної результативності державної інноваційної політики.

При трактуванні категорії *економічний розвиток* у процесі наукового дослідження використаний підхід американського вченого Дадлі Сіірса, відповідно до якого найважливішою умовою розвитку є раціональний розподіл доходів серед населення при зменшенні рівня бідності й безробіття. При цьому тенденція до справедливості й рівності не повинна означати вирівнювання в розподілі доходів.

Існуючі технології контролю розподілу доходів, їх збалансованості і видатків населення морально застаріли у зв'язку з тим, що перестали бути джерелом інформаційної продукції, яка визначає орієнтири для прогнозування регіонального економічного розвитку, а значить й інформаційною базою для обґрунтування ступеня ефективності регуляторної інноваційної політики.

У цей час в Україні зроблена спроба ввести нові інструментарії оцінки добробуту населення, перевірки якості життя людей через обстеження бюджетів домогосподарств за зразком Європейського Союзу стандартизованого обстеження.

Пропоновані європейські методи в практиці нашого регіонального обстеження мають більшу погрішність обчислення, що знижує їхню практичну цінність при прогнозуванні економічного розвитку регіону й оцінці результативності соціальної регуляторної інноваційної політики.

Нам необхідні альтернативні інструменти аналізу й прогнозів економічного розвитку, критерії оцінки результативності урядових нововведень у макромеджменті. На основі наших досліджень, що є складовою частиною науково-дослідних робіт Інституту економіко-правових досліджень НАН України, РВПС України НАН України, Державного інституту підготовки кадрів Міністерства промислової політики України, Харківської національної академії міського господарства, розроблено графічну модель (рис. 1).

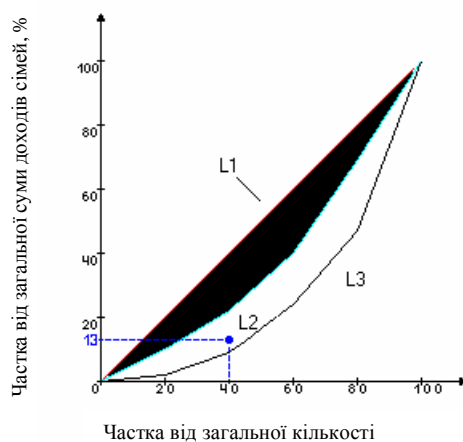

Рисунок 1. Моделювання ступеня нерівномірності розподілу доходів серед населення. Метод "лекало-еталона".

На графіку L 1-1 – це лінія абсолютної рівності; L 2 – нижня границя “лекало-еталона”, тобто рекомендована (розрахункова оптимальна крива нерівномірності розподілу доходів серед населення країни (регіону); L 3 – фактична крива нерівномірного розподілу, що проходить нижче критичної точки диференціації з координатами (40, 13). Темна частина – це т. зв. регіональне еталонне лекало, що в Україні необхідно розробляти для кожного окремого регіону. При цьому пропорції прогнозування регіонального розвитку потрібно передбачати таким чином, щоб тенденція нерівномірності розподілу доходів наближалась до еталонної кривої диференціації. Перевага цього методу порівняно з існуючим методом оцінки тенденцій, які змінюються, нерівномірності розподілу доходів шляхом порівняльного лагового аналізу коефіцієнтів Джині, укладається тим, що виключається ймовірність помилкової тотожної якісної оцінки стану рівня життя різнодохідних груп населення при однаковому чисельному значенні коефіцієнта Джині. Такий ефект існує у випадку пересічних кривих Лоренца (рис. 2.)

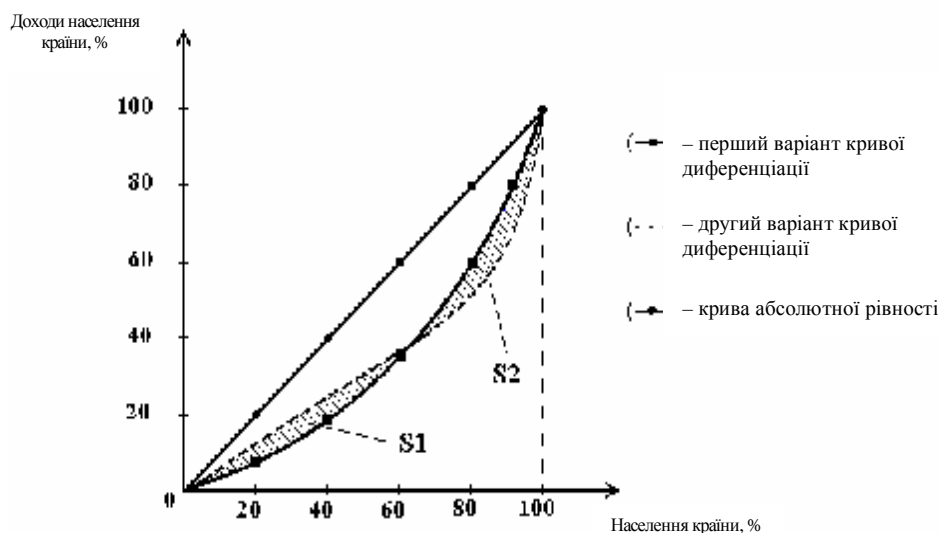

Рисунок 2. “Ефект вісімки” (площа S1 = площі S2). Випадок пересічних кривих Лоренца. Графічний доказ недосконалості коефіцієнта Джині як показника диференціації доходів населення

Крім того, ми рекомендуємо застосування формули розрахунку коефіцієнта Джині через Δ – збільшення сумарних доходів проранжированих різнодохідних груп населення:

$$k = 1 - (4 \cdot \Delta_1 + 3 \cdot \Delta_2 + 2 \cdot \Delta_3 + \Delta_4 + 50) / 250,$$

де k – коефіцієнт Джині;

$\Delta_1 \dots \Delta_4$ – збільшення доходів різнодохідних груп населення – квинтелів, %.

Виведена формула зручна в застосуванні при аналізі кривих нерівномірності розподілу доходів, тенденцій зміни добробуту й оцінки результативності регуляторно-інноваційної політики в країні.

Експеримент триває в напрямі вдосконалення теоретико-методологічної бази оцінки ефективності макро- і мезоменеджменту при впровадженні інновативних підходів з метою підвищення життєвого рівня населення. У планах експерименту – збагатити описаний інструментарій методикою побудови диференційованих за соціально-демографічними ознаками балансів доходів і споживання населення .

Описані криві й площі лекал-еталонів є графічними інтерпретаціями аналітичних цифрових результатів, отриманих у результаті процедури диференційованої збалансованості сукупних доходів і розширеного споживання, де відображено весь обсяг споживчих вартостей, створюваних для задоволення різноманітних людських потреб піраміди Маслоу.

Узагальнений алгоритм побудови лекало-еталона для індикативного прогнозування оптимальної диференціації доходів, а значить такої, що відповідає раціональному розміщенню продуктивних сил, можна навести таким чином:

1 етап – побудова прогнозного диференційованого балансу „дохід – споживання”;

2 етап – побудова еталонних кривих диференціації за доходами і видатками населення.

Наводимо блок-схему розрахунків основних таблиць диференційованого балансу (рис. 3).

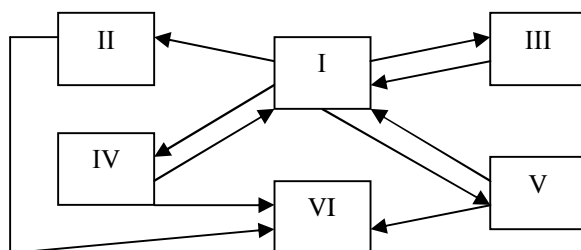

Рисунок 3. Блок-схема розрахунків основних таблиць диференційованого балансу:

I – зведений баланс доходів і споживання; II – розподіл за рівнем доходу на душу населення; III – диференційований баланс грошових доходів і видатків; IV – диференційований баланс споживання безкоштовних і пільгових благ та послуг; V – диференційований баланс споживання з особистого підсобного господарства; VI – диференційований баланс доходів і споживання.

На всіх етапах використовується стандартна процедура, заснована на методі обрамляючих підсумків – обмежень.

Основні таблиці балансу конструюються за принципом послідовної дезагрегації включених до нього показників (принцип "матрьошки"). Якщо в першій основній таблиці балансу доходи й споживання мають зведений, інтегрований вигляд, то наступні деталізують надходження до бюджетів різних груп домогосподарств за джерелами доходів і структурою їхнього споживання по видах споживчих благ і послуг.

Суть цього інструмента і його головна особливість полягають у тому, що сфера споживання як головний об'єкт опису розглядається диференційовано з позиції споживачів, тобто основних функціонуючих у цій сфері осередків суспільства. Баланс фіксує результати економічних дій споживачів у сфері споживання через характеристики формування доходів і структури споживання.

Основою є головне балансове рівняння:

$$d_{ij} = d_{ij} + \Delta S_i,$$

де d_{ij} – дохід j -го виду, що надходить в i -ю групу домогосподарств d_{ij} ; – споживання j -го виду i -ї групи домогосподарств; ΔS_i – приріст заощаджень i -ї групи домогосподарств.

По втримуванню за змістом диференційований баланс ділиться на дві частини: перша – це дві основні, взаємобалансуючі таблиці, що характеризують доходи й споживання населення; друга – це серія додаткових (позабалансових) таблиць, що розширюють опис національного добробуту (табл.).

Таблиця

Схема диференційованого балансу доходів і споживання домогосподарств*

Групи родин за величиною мобільного доходу на одного члена домогосподарства	Загальна чисельність членів домогосподарств	Обсяг сукупних доходів	У тому числі за джерелами надходження					Обсяг споживання	У тому числі за видами благ і послуг					Заощадження
			1	2	3	j	l		1	2	3	j	m	
1 2 3 $i...b$	n_i	D_i				d_{ij}	Q_l					Q_{ij}		ΔS_i
Разом	N	D				Q_j	Q					D_j		ΔS

$$* N = \sum_i n_i ; Q = \sum_{ij} q_{ij} ; D_i = \sum_j q_{ij} ; Q_j = \sum_i q_{ij} ; \Delta S = \sum_i \Delta ; S_i Q_l = \sum_j q_{ij} ; D_j = \sum_i d_{ij} ; D = \sum_{ij} d_{ij} .$$

Кожна таблиця балансу являє собою матрицю, у стовпцях якої розкриваються відповідні змістовні структури, а в рядках – ті ж показники, віднесені до кожної виділеної групи. Так, у матриці доходів (одна з основних таблиць) у стовпцях наведені показники, що характеризують рівень різних доходів (заробітна плата, надходження на зразок заробітної плати, грошові виплати із суспільних фондів і т.д.), а в рядках – рівні доходи різного виду, що відносяться до перших груп населення, які відрізняються матеріальною забезпеченістю. За таким же принципом побудована таблиця споживання, стовпці якої характеризують структуру споживання за видами товарів і послуг, а рядки – обсяги споживання різних благ: домогосподарства з різним рівнем матеріальної забезпеченості.

Метод диференційованих балансів розроблений в АН СРСР і пройшов експериментальну апробацію в кількох радянських республіках. Однак у зв'язку з переходом до ринку й відмовою від державної системи управління він не знайшов практичного застосування в національній економіці України. Зараз

стала очевидною потреба в елементах державного регулювання, тобто кейнсіанський підхід. І при наявності широкої мережі автоматизованої обробки інформації, на наш погляд, доцільно в обласних управліннях економіки (спільно зі статистичними службами) налагодити наукову систему розробки портфеля диференційованих балансів, які є якісною інформаційною базою для побудови лекало-еталонів диференціації доходів і видатків населення.

Такі інноваційні парадигми слід закласти в теоретико-методологічний базис розробки критеріїв ефективної оцінки результативності дій уряду для впровадження інноваційних соціоефективних проектів на середньо- і довгострокову перспективу.

Отже, для відповідності загальноєвропейським стандартам диференціації доходів необхідно розробити атлас еталонних лекал. Цей підхід автором названо методом еталонних лекал. Для цього на основі порівняльного лагового аналізу протягом кількох років виводиться лекало-еталон: досягається оптимізована конфігурація кривої Лоренца, яка відповідає оптимальному Парето-ефективному розподілу доходів серед населення, адекватна раціональній моделі розміщення продуктивних сил, що означає ефективну соціально спрямовану роботу керівників-практиків.

У запропонованому нами варіанті метод Лоренца (метод еталонних лекал, впровадження технологій розробки агрегованих диференційованих балансів і зміна технології розрахунку коефіцієнта Джині (метод п'ятикратних збільшень) із застереженням можливого виникнення т. зв. ефекту вісімки є інновативними, підвищують прикладне призначення цих методологічних компонентів теорії добробуту й можуть використовуватися для оцінки соціо-економічної результативності державної інноваційної політики.

УДК 338.242:656.615

М.А. ПОТЕЄВА
Кримський економічний інститут ГВУЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана"

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Подолання економічної кризи обумовило актуальність проблем пошуку і наукового обґрунтування нових напрямів розвитку національного господарства України. У роботах провідних вітчизняних і закордонних учених, серед яких І. Ансофф, В. Бабич, В. Бесєдін, В. Геєць, Б. Данилишин, І. Михасюк, С. Мочерний, І. Петрович, В. Симоненко, А. Чухно, Н. Якубовський та інші, активно обговорюються питання вдосконалення господарського механізму. Зокрема, технологічне відновлення виробництва, нові концептуальні підходи до стратегічного планування й вибір галузевих пріоритетів розвитку. Використовуючи як фундаментальні теоретичні положення праці названих